

Slikoviti vadi Doan (foto: Bojan Erhartič).

li ostanke kolonialne dobe ter stik, pravzaprav trk, tradicionalnega in sodobnega Jemna. Mesto, zraslo na robu ugaslega, že precej erodiranega vulkana, se ponaša z izjemnim naravnim pristaniščem in strateško ugodno lokacijo, zato so bili apetiti angleških kolonialistov razumljivi. Severni del Jemna, stoletja pod turškim jarmom, se je razvijal, bolje rečeno stagniral, drugače. To je tudi temeljni razlog za stoletno delitev na dva Jemna. Do združitve je prišlo leta 1990. Štiri leta kasneje so v državljanski vojni zgladili še zadnje večje spore med državama. A razlike so ostale, z njimi pa trenja in stare zamere plemenske družbe.

Zaradi številnih cestnih kontrol smo v Taiz, milijonsko mesto sredi višavja prispeli nekoliko pozno, kar je preprečilo vzpon na bližnji tritisočak. "Vzpon" smo načrtovali, razumljivo, s terenci, saj v Jemnu nihče ne pešači, niti v višavju, kaj šele v vročem kotlu Tihame, obalne ravnice ob Rdečem morju. Z "afriškega" dela Jemna, kjer

nas je na sosednjo celino, oddaljeno le nekaj 10 km, spominjala arhitektura in negroidne poteze domačinov, smo pobegnili v vas Manako, srce Jemenskega višavja, kjer smo z domačini ob glasbi in plesu ter seveda odlični kulinariki preživeli lep večer. Spoznavanje klimatsko ugodnega in zato tudi gosto poseljenega višavja, je minilo v raziskovanju tamkajšnjih utrjenih vasi, obdanih z neskončnimi terasami kave in kata. Kako je slednjo kulturo raje vprašajte udeležence ekskurzije. V pomoč naj vam bo misel znanega jemenskega pesnika: "Kat je opij za naše ljudstvo, je zeleni imam, ki vlada državi. Je ključ vsega in center vseh naših družabnih dogodkov, je nerazločljivost, ki pojasni vse."

To, da se nas je 11 "borcev" nato podalo še na enotedensko raziskovanje Sokotre, samotnega otoka ob Afriškem rogu, znanega zlasti po številnih endemitih, pa je že druga zgodba.

Bojan Erhartič

Jesenske ekskurzije Ljubljanskega geografskega društva v letu 2008

Pohodniška ekskurzija po planoti Golte

(21. september 2008; strokovni vodja: dipl. uni. geog. Martina Pečnik, Naravovarstvena zveza Smrekovec, ambasadorica programa Leonardo da Vinci za Slovenijo in dipl. uni. geog. Ida Jelenko, mlada raziskovalka, ERICo Velenje).

Golte so razgibana kraška planota na vzhodnem obrobju Kamniško-Savinjskih Alp, ki se dviguje nad Zgornjo Savinjsko dolino in navezuje na Smrekovško pogorje. Nadmorske višine se s posameznimi kopastimi vrhovi, med katerimi je najvišji Boskovec, dvigujejo nad 1500 m. Kraški značaj površja vpliva na mnoge elemente pokrajine, tudi na topografsko imenoslovje. Ledinsko ime Gôlte je namreč vodnega izvora – to je hrib, ki vso vodo pogôlta, saj na apnenčasti planoti vsa voda ponikne v podzemlje. Po podatkih Jamarskega kluba Topolšica je na planoti evidentiranih 15 jam, med katerimi je najbolj poznana jama Ledenica, ki je tudi najbolj turistično obiskana in do katere vodi Pot po Golteh. V preteklosti so ta in podobne jame služile pastirjem in kmetom za hrambo živil, odtod tudi izhaja ime "ledenica".

Planota Golte sodi v območje tradicionalnega pašništva v Kamniško-Savinjskih Alpah, tukaj se je začelo organizirano pašništvo pojavljati na prelomu iz 19. v 20. st. Na planoti deluje več planin, ki pripadajo pašni skupnosti Hlevišje (kmetje iz Šmihela), planini Stari stani, kjer pa-

sejo kmetje iz Tera in Ljubnega ob Savinji, ostalo so zasebne planine posameznih kmetov. Hleviše in Stari stani še imajo svojega pastirja, medtem ko so na preostalih planinah ta način paše že opustili. Poleg goveda, med katerim prevladujejo krave pasme sivke, se na planinah pasejo še konji, medtem, ko nekdane ovčereje danes ni več.

Leta 1969 je bil na planoti zgrajen smučarski center, ki se je do danes preimenoval v Zimsko- letni turistični center. V svoji zgodovini je pogosto menjal lastnike. Zadnjih pet let z njim upravlja družba Golte d.o.o. katere večinski lastnik je družba PV Invest d.o.o., hčerinsko podjetje Premogovnika Velenje. Ostali, manjši delež je z namenom zagotoviti zastopanje lokalnega interesa razporejen med lokalna podjetja in vseh devet občin t.i. Savinjsko-Šaleške regije. Smučišča pokrivajo 50–75 hektarov površine, na katerih je 12–15 km smučarskih prog. Zaradi kraškega značaja območja vodo za preskrbo objektov in za zasneževanje prečrpavajo iz izvirov na nadmorski višini 1000 metrov. Za potrebe zasneževanja smučišč so pred osmimi leti zgradili umetno jezero s prostornino 35.000 m³. Iz vode v jezeru naredijo pozimi približno 70.000 m³ snega, kar je količina snega s katero bi lahko vse tukajšnje smučarske proge prekrili v širino 50 m in debelino 30 cm. Pozimi, ko so za smuko urejene vse smučarske proge imajo Golte tudi največ obiskovalcev, med katerimi je kar 80% dnevnih gostov.

Planoto je leta 1987 takratna občina Mozirje zavarovala kot krajinski park. Ima status geološke in geomorfološke naravne vrednote državnega pomena. Vršni del planote je zaradi prisotnosti redkih vrst ptic in habitatov uvrščen v projekt Natura 2000, območje "Kamniško-Savinjske Alpe in

Vzhodne Karavanke". Krajinski park nima upravljalca, upravno pa spada k občinam Mozirje, Rečica ob Savinji in Ljubno. Edini izveden skupen lokalni projekt bila ureditev alpskega vrta Alpinetum.

Podeželje Koprškega primorja – možnost ponovne oživitve

(18. oktober 2008; strokovni vodji: Mateja Pirman in Tanja Žnidarčič, absolventki geografije, članici Društva mladih geografov Slovenije).

Korenine vasi Abitanti, kar v prevodu iz italijanščine pomeni prebivalci, segajo v sredino 17. st., ko je Beneška Republika naseljevala izpraznjene predele Istre, ki sta jih prizadela malarija in kuga. Ker je vas nastala enkrat, je njena arhitekturna podoba enotna, brez različnih gradbenih faz, ki so značilne za Koštabono ali za naselja na kraškem robu. Tradicionalno je bila bolj kot na Koprsko primorje navezana na dolino reke Mirne. Po drugi svetovni vojni se je popolnoma izpraznila, saj so se prebivalci odselili v Italijo ali v Koper, kjer so novi

industrijski obrati potrebovali številno delovno silo. Prevelika odmaknjenost je onemogočala dnevno migracijo na delo in preostali prebivalci so se sčasoma preselili v obalna mesta. Prvotna zamisel, da bi celotno naselje razglasili za spomenik ni uresničljiva, saj celotnih naselij ni možno razglasiti za spomenik, ker naj bi bil to prevelik finančni zalogaj za državo. Kljub temu, da je občina Koper že pred dvema desetletjema spomeniško zaščitila številne stavbe v vasi, jih večina propada. Obnovo poleg nerešenih lastniških razmerij preprečuje odsotnost komunalne infrastrukture. Začarani krog se tu zaključí, saj nihče izmed potencialnih investitorjev ne more dobiti gradbenega dovoljenja, ker naselje nima vodovoda in kanalizacije. Zanimivo je, da se je zaradi ogozditve nekdanjih obdelovalnih površin evapotranspiracija povečala v tolikšni meri, da rastje porabi večino podtalnice. Zako so presahnile vse razen ene izmed 13 vaških štirn.

Podeželje slovenske Istre v zadnjih 20 letih vendarle doživlja temeljito revitalizacijo. Enega takšnih primerov

Pogled na Smrekovško pogorje (foto: Primož Pipan).

je moč zaslediti v KS Marezige, kjer še posebej izstopata naselji Truške in Lopar. Če so bile Truške zastavonoša urejanja krajev in ustanavljanja turističnih društev v slovenski Istri, je Lopar to nadgradil z vzpostavitvijo muzejske zbirke. Obnovljena, 300 let stara "Hiša od Bardinca" se lahko pohvali z istrsko črno kuhinjo, vinsko kletjo, domoznansko zbirko, na korti pa imajo celo mlatilnico za žito iz 1803. Lopar je poleg Kopra edino naselje v Mestni občini Koper, ki ima registrirano svojo spletno domeno (www.lopar.si). Projekt je opisan v članku "S klikom do Loparja" v prejšnji številki Geografskega obzorika in je sad dela študentov 3. letnika geografije v okviru vaj pri predmetu Geografija podeželja pod mentorstvom mag. Irme Potočnik Slavič z Oddelka za geografijo, Filozofske fakultete, Univerze v Ljubljani. Kot nam je razložila Špela Guštin, ena od študentk, je postavitev spletne strani le ena stopnja na poti do končnega cilja - trženje podeželja preko svetovnega spleta.

K podeželju spada tudi morska obala. Društvo Ecovitae (www.ecovitae.org) sodeluje pri številnih projektih, ki spodbujajo spreminjanje življenjskih navad ljudi k bolj sonaravnim življenjskim vzorcem, društvo Morigenos (www.morigenos.org) pa se ukvarja z raziskovanjem in zaščito morskih sesalcev.

Izviri življenja Rogaške Slatine

(15. november 2008; strokovni vodja: dipl. uni. geog. Vesna Zagoda Peperko, Fontus d.o.o., Rogaška Slatina).

979 m visoki Boč predstavlja najvišjo točko istoimenskega krajinskega parka. Tamkajšnji izginjajoči suhi travniki so rastišče veliko-

nočnice (*Pulsatilla grandis*), ki jo je v Sloveniji moč najti le še vzhodno od Ponikve pri Šentjurju, drugod v Evropi pa edino v Franciji. Vzhodno od Boča je bogato z vreli zdravilnih slatin in je izhodišče za številne planinske poti, med katerimi za bolj strmo velja Gozdna učna pot Galke. Skozi južno geološko prelomnico prihaja na dan zdravilna mineralna voda Donat, z največjo vsebnostjo magnezija na svetu. Vrtina vode Donat je v Spodnjem Gaberniku od koder je po cevovodu speljana do polnilnice v Rogaški Slatini.

Zdravilišče Rogaška Slatina z večstoletno tradicijo sodi med starejša in pomembnejša zdravilišča v Sloveniji in Evropi. Prvi promotor mineralnih vod in začetnik tamkajšnjega zdraviliškega turizma je hrvaški ban, grof Peter Zrinski, ki je leta 1665 s pitjem tamkajšnje vode ozdravel. Leta 1803 so štajerski deželni stanovi na čelu z deželnim glavarjem grofom Attemsom odkupili zemljišča okoli vrelcev od takratnih zasebnih lastnikov. Z ustanovitvijo Zdravilišča Rogaška Slatina, je to dobilo tudi prvega ravnatelja posesti in stalnega zdravnika. Sredi 19. stoletja je zdravilišče postalo najpomembnejši letoviški kraj v južnem delu habsburške monarhije, srečevališče štajerske, kranjske, furlanske, hrvaške, madžarske in balkanske elite, ter tretji največji svetovni dobavitelj mineralne vode. Njena prodaja je konstantno naraščala, saj so jo prodajali v vseh avstrijski deželah, na Ogrskem, Hrvaškem, v Italiji, Grčiji in Egiptu. Z izgradnjo železnice leta 1904 je dobil kraj nov razvojni impulz, postal je lažje dosegljiv, z novo polnilnico pa tudi gospodarsko bolj ekspanziven. Leta 1908 so pod vodstvom geologa in vrelnega inšpektorja iz Karlovih Varov dr. J. Knetta našli takrat najbolj mineralizirano vodo, ki so jo poimenovali Donat. Danes je v Rogaški

Slatini v hotelih na voljo 1.360, v zasebnih sobah pa okrog 200 ležišč. Z razvojem zdravilišča je tesno povezan razvoj steklarstva, ki ima korenine v glažutarstvu. Leta 1927 je družina Abel na obrobju kraja odprla steklarstvo in s tem lokalno glažutarstvo nadgradila v industrijo. Z razvojem industrije je prišlo do rasti števila prebivalstva, ki se je od takrat do danes podeseterilo. V zadnjih letih sta pomembnejši panogi tudi gradbeništvo, proizvodnja kozmetike (Kozmetika Afrodita d.o.o.) in trgovina. S spremembo občin v letu 1994 je Rogaška Slatina vnovič postala občinsko središče.

Zgodba o gospodarskem uspehu z območja Rogaške Slatine je nedvomno tudi Orglarstvo Škrabl, ki ga je leta 1990 ustanovil Anton Škrabl. Sodobna orglarska delavnica v Brestovcu je danes pomemben delodajalec, saj zaposluje več kot 50 delavcev različnih specializacij iz bližnje okolice, kar jih uvršča med največje proizvajalce orgel v Evropi. Lastna livarna in centralno skladišče različnih vrst lesa jim omogoča, da celoten projekt izpeljejo od zamisli do končne izdelave. Velike kapacitete omogočajo izdelovanje kovinskih in lesenih piščali tudi za druge evropske orglarje. Podjetje izdeluje nove mehanske in elektromehanske orgle, vzdržuje obstoječe in restavrira stare. V 18 letih so izdelali ali obnovili 214 orgel v 18 državah. Svoja predstavništva in mešana podjetja imajo v Nemčiji, Avstriji, Belgiji, Italiji in Združenem kraljestvu.

Vabljeni, da se nam na prihodnjih ekskurzijah pridružite tudi Vi. Fotografije z ekskurzij si lahko ogledate na: www.zrc-sazu.si/lgd, kjer je objavljen tudi program ekskurzij za pomlad 2009.

Primož Pipan